

In memoriam

RADOMIR BAJO ŠARANOVIĆ

Dragi moj profesore,

Kada sam Vas, sa studentima, posetio 1997. godine u bolnici – posle teške operacije srca – nasmejani kao i uvek, održali ste čas, onako u postelji; pričali ste o slobodi i onim najskrivenijim tajnama koje svi posedujemo, i koje kada otkrijemo *otkrivamo novi svet*, koji smo nesvesno nosili u sebi. Otkrivajući svoje svetove, otkrivamo i autore u sebi, pronalazeći put do svog sopstvenog stila... *A stil je ono što obezbeđuje trajnost i dostojanstvo vašeg umetničkog dela...*

Držali ste predavanje puni energije koju je pokretao zanos i ljubav prema filmu... Čas je bio završen, studenti su izašli iz Vaše bolničke sobe, ostali smo sami... Hrabro, kao da se radi o nekome drugom, rekli ste: “Slušaj, Bajiću, kada budem umro, hoću da ti napišeš govor, i da me otpratiš do mog rodnog mesta, a usput da zastaneš na putu i da popiješ jednu za mene, valja se... Na groblju da mi se lepo obučeš i da pročitaš govor, bez mnogo patetike, onako kako osećaš...”

Upoznao sam *svog profesora* davne 1979. godine; bio je to prvi čas na trećoj godini filmske režije. Energičan, mlad, siguran, preuzimao je delove naših strahova i pretvarao nas u *mlade lavove koji moraju da se bore do poslednjeg daha...* Svojim superiornim poznavanjem svetske književnosti, istorije filma, sjajnim analizama i intrigantnim polemikama o novim tendencijama u kinematografiji, često šetajući kroz učionicu i podižući strastveno atmosferu do usijanja, govorio je istinito i iskreno o svom iskustvu, ne krijući ni svoja razočaranja ni svoje mladalačke zablude o filmu... Govorio je: “Tamo gde nema strasti nema ni filma... To ne znači da sebe treba gurati u neke lude avanture, već treba upijati od života maksimalno koliko se može, maksimalno intelektualno i emocionalno proživljavati život oko sebe; Time ćete se pripremiti za analitički, stvaralački, selektivan i kreativan odnos prema stvarnosti, *a istovremeno se pripremate za analitički odnos prema sebi i svojim problemima*; vi ćete tako i sebe obogatiti i spoznati svoju pravu prirodu.”

Stvarajući modernu filmsku školu profesor Šaranović je, povezujući teoriju i praksu, vrhunskim predavanjima uticao na mnoge generacije filmskih reditelja i tako zajedno sa svojim studentima stvarao novi jugoslovenski film.

“Svaki kadar, govorio je profesor, morate duboko prosanjati. Ako ne utkate svoju prirodu u njega, ako ne date odlike svoje duše – sve će to biti nešto što može da uradi bilo ko drugi...”

Majstorska radionica profesora Šaranovića godinama je otvarala i inspirisala kreativnu energiju mladih reditelja. Profesor Šaranović je svoju snagu i upornost, često na uštrb svog umetničkog rada, usmeravao na pomoć studentima u njihovim prvim, profesionalnim koracima. On je to radio nesebično, sa mnogo autoriteta, energije i ljubavi. I kao ministar za kulturu Republike Srbije, stvarajući po prvi put fond za kinematografiju, mislio je na studente, omogućio im je da jednom godišnje snime debitantski film.

Kada je, pre četiri godine, odlučio da ode u penziju, sa ponosom je govorio da je godinama stvarao profesore, svoje naslednike, birajući ih među najvećim imenima jugoslovenskog filma...

Dragi moj profesore, koliko god mi je bilo teško kada ste odlazili sa Akademije, toliko mi je predstavljalo veliko zadovoljstvo kada sam video koliko se posvećujete *vašim unukama i najzad ponovo vašim filmovima...*

Kada sam Vas posetio na snimanju TV filma *Ženidba i udadba* video sam koliko ste bili posvećeni glumcima... Tražili ste nijanse. Ponavljali dublove. Tada sam shvatio koliko ljubavi i strasti ima u mom profesoru...

Setio sam se kadrova *Svadbe, 13. jula* i savršeno iznijansiranih likova, koji kao da su u svojoj tragediji završavali sa *Nikoljdanom 1901*, a antologijskom poslednjom scenom filma, u kojoj se autor na alegoričan način poigrava, ponavljanjem istorije i istih ljudskih iščekivanja na kraju svakog veka.

Energija profesora Šaranovića stvarala je jedan novi filmski rukopis, a rad na mnogim pozorišnim predstavama sedamdesetih, uticao je na novu estetiku pozorišta i posebno na izražajnost i stil modernog duha nove glumačke generacije.

U svom plodnom i raznovrsnom stvaralačkom radu Šaranović se bavio i literaturom, prevodjenjem, publicistikom, filmskom i pozorišnom kritikom, a poslednji rad mu je prevod sa engleskog jezika, izuzetno značajne knjige Li Strasberga *San o slavi*.

Kada sam Vas, pre četiri dana, video na premijeri filma Srdana Golubovića, tako ste lepo i sa mnogo ljubavi govorili o njegovom debitanskom filmu, bili ste sretni, kao i obično na premijerama Vaših studenata... Setio sam se tada premijere mog studentskog filma i koliko ste mi pomogli da ga završim... Tada su mi svi govorili : “E, baš te tvoj profesor voli ”... *Ali moj profesor, ni jednog trenutka, nije želeo da studenti osećaju da su mu bilo šta ostali dužni. Za sve one trenutke, kada smo mu se poveravali, kada nam je pomagao, kada je provodio sate na montaži naših vežbi i kasnije naših profesionalnih filmova... Bila je to, jednostavno, njegova dužnost...*

E pa, profesore, sada ne možete da izvrdate, sada mogu da Vam kažem: “*Volim Vas, moj dragi profesore ... Siguran sam da će Vaša energija i ljubav prema filmu trajno kucati u srcima Vaših mladih lavova do njihovog poslednjeg daha...*”

(Profesor Šaranović je zasluživao i dobijao mnoge nagrade u životu, ali siguran sam da mu je bila najdraža ona koju je dobijao od svojih studenata kada su ponosno i sa zahvalnošću govorili: “Gospodin Radomir Šaranović je moj profesor”).

Radomir Bajo Šaranović je u svom bogatom i univerzalnom stvaralačkom radu ostavio duboke tragove u srpskoj kulturi i uživao je izuzetno poštovanje brojnih prijatelja, kolega, studenata i poklonika umetnosti.

Smrću Radomira Šaranovića, izgubili smo i poslednjeg romantika naše filmske umetnosti...

BIOGRAFIJA

Rođen 1937. godine, Radomir Šaranović je maturirao u Nikšiću 1955. godine. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu, na Grupi za Engleski jezik i književnost apsolvirao je 1959. godine i iste godine upisao režiju na Akademiji. Studirao je kod profesora Klajna i profesora Radoša Novaković a i diplomirao 1963. godine, predstavom *Đavolov učenik* u Kragujevcu.

Iz bogate filmografije profesora Šaranovića izdvajaju se visokim umetničkim dometom kratki filmovi: *Jedan dan ljubavi*, *Putevi hrabrosti*, *Sam*, *Bataljon je odlučio*, a njegov film i monografija o Ostrogu čine autentično i kapitalno delo jednog naroda i njegove istorije. Filmovi *Svadba*, *13. juli* i TV film *Udadba i ženidba* i *Nikoljdan 1901* u vrhu su najvrednijih ostvarenja jugoslovenske kinematografije.

Energija profesora Šaranovića stvarala je jedan novi filmski rukopis, a rad na mnogim pozorišnim predstavama uticao je na novu estetiku pozorišta i posebno na izražajnost i stil modernog duha nove glumačke generacije (*Arsenik i stare čipke*, *Don Kihot* i *Sančo Pansa*, *Jel' moguće*, *drugovi da smo svi mi volovi*, *Vagon G...*).

Pedagoškim radom profesor Radomir Šaranović počinje da se bavi 1969. godine, kada je izabran za asistenta za predmet Filmska režija na našem fakultetu. Kao asistent radio je sa profesorima Slijepčevićem i Novakovićem i vrlo brzo započeo je da samostalno vodi ovaj predmet. Sedamdesetih godina započinje modernizacija Filmske škole koju su inicirali profesori Novaković i Slijepčević, a profesor Šaranović s punim poverenjem svojih profesora počinje da uvodi nove metode u nastavu, da spaja iskustva domaće i svetske kinematografije, stvara nove nastavne programe spajajući škole Istoka i Zapada.

Na njegovu inicijativu stvaraju se prvi kontakti sa Britanskom filmskom školom u Londonu (NFTS), sa školom filma u Lođu, FEMIS u Parizu, VGIK u Moskvi... Profesor Šaranović, kao i mnogi drugi profesori našeg fakulteta, odlazi kao predavač na svetske filmske škole, a na naš fakultet dolaze profesori iz sveta.

Nije to samo bilo vreme otvaranja već i stvaranje jedne moderne evropske filmske pedagogije.

Tako je FDU postao jedan od najznačajnijih filmskih škola u svetu. Asocijacije visokih filmskih škola CILECT i evropska komisija za film pri Savetu Evrope u Strazburu dodelio je FDU vođenje Evropske filmske letnje škole čiji je tvorac i direktor od 1989. godine profesor Radomir Šaranović. Evropska letnja filmska škola, koja je imala svake godine petnaest najboljih studenata u Evropi i profesore najpoznatije filmske reditelje (Ištvan Sabo, Kšištof Zanusi, Dušan Makavejev), postala je tokom tih godina najpoznatija i najcenjenija škola ove vrste u Evropi, a profesor Šaranović je dobio priznanje od CILECT-a za vođenje ovog, po svemu jedinstvenog projekta u svetu i značajno ime u svetskoj filmskoj pedagogiji.

Stvarajući modernu filmsku školu profesor Šaranović je “oslobađao” svoje studente insistirajući na njihovoj individualnosti, talentu i njihovoj kreativnoj snazi. Neposredno povezujući teoriju i praksu, vrhunskim predavanjima uticao je na mnoge generacije filmskih reditelja i tako – zajedno sa svojim studentima – stvarao novi jugoslovenski film.

Majstorska radionica profesora Šaranovića godinama je otvarala i inspirisala kreativnu energiju mladih reditelja. Profesor Šaranović je svoju kreativnu snagu i upornost, često na uštrb svog umetničkog rada, znao nesebično da daruje studentskim projektima i tako ih pretvara u prve, prave velike profesionalne korake.

Još od njegove prve generacije studenata, generacije 1974, od Miloša Radovića, Miroslava Lekića, Mike Aleksića započinjala je budućnost jugoslovenskog filma. Šaranovićeви studenti svojim prvim filmovima dobijaju priznanja u zemlji i svetu: Tarami Seljaku, Darko Bajić, Predrag Antonijević, Miloš Pavlović, Dragan Nikolić, Goran Gajić, Vlada Slavica, Janko Baljak, Srđan Dragojević, Slobodan Skerlić, Marko Marinković, Oleg Novković, Srđan Golubović, Ivan Stefanović, Dejan Zečević.

Profesor Šaranović je, kao prorektor Univerziteta umetnosti (1989-1991), član fonda, a onda i kao ministar za kulturu Republike Srbije (1990-1991) otvorio mogućnost da studenti ravnopravno sa profesionalnim rediteljima konkurišu sa svojim debitantskim projektima i dobijaju sredstva iz fonda za kinematografiju. Profesor Šaranović je uticao na kvalitet filmova koji su stvarani na Fakultetu dramskih umetnosti, kao mentor – sa njene umetničke, stručne

strane i kao profesionalni reditelj – koji je svoja poslovna poznanstva koristio da studentima režije pomogne u njihovim prvim, profesionalnim koracima. On je to radio nesebično, sa mnogo autoriteta i energije. O tome svedoče i naslovi sledećih debitantskih filmova kojima je profesor Radomir Šaranović bio mentor: *Direktan prenos*, *Kako je propao rokenrol*, *Šta radiš večeras*, *Cubok*, *Prokleta je Amerika*, *Mi nismo anđeli*, *Kaži zašto me ostavi*, *Paket aranžman* ...

Od 1984. godine profesor Šaranović, kao šef katedre za FTV režiju i šef FTV smeru, godinama stvara jednu od najkvalitetnijih katedri ne samo na FDU već i na Univerzitetu umetnosti. (Goran Marković, Srđan Karanović, Slobodan Šijan, Darko Bajić, Srđan Dragojević, Slobodan Skerlić, Miloš Pavlović, Janko Baljak, Ivan Stefanović...).

SPISAK RADOVA I FILMOGRAFIJA

I Filmska scenarija

a) Preko dvadeset scenarija za kratke igrane i namenske filmove. Među njima ističem:

1. *Čovek i šešir*
2. *Strah*
3. *Uzbuna je data*
4. *Jednog dana ljubav*
5. *Oružje*
6. *Putevi hrabrosti*
7. *San*
8. *Prvi garnizon*

b) Scenarija za igrane filmove:

1. *Oseka* (zajedno sa Vladom Pavlovićem i Ratkom Đurovićem)
2. *Svadba* (sa dvojicom saradnika)
3. *Hajduk* (sa Dankom Popovićem)
4. *Trinaesti jul* (sa četvoricom saradnika)
5. *Krivice*
6. *Ženidba i udadba* (igrani TV film, 1997.)
7. *Kako nam se život nasmejao* (celovečernji igrani film zajedno sa Milovanom Vitezovićem)
8. *Nikoljdan 1901*

II Značajniji kratki filmovi:

1. *Čovek i šešir* (Dunav film, 1965)
2. *Uzbuna je data* (Zastava film, 1996. Prikazan na festivalima u Versaju i Beogradu. Prva nagrada generalštaba JNA.)
3. *Oružje* (Zastava film, 1967. Koređitelji: Aleksandar Ilić i Predrag Golubović)
4. *Jednog dana ljubav* (Zastava film, 1968. Festivali: Beograd, Lajpcig, Versaj.)
5. *Rat se dugo sveti* (Zastava film, 1969)
6. *Strah* (Zastava film, 1969)
7. *Putevi hrabrosti* (Zastava film. Srebrna medalja, Beograd, 1970)
8. *Sam* (Zastava film. Festival u Beogradu, prva nagrada publike u Skoplju, 1971)
9. *Nikšić* (Filmski studio Titograd, 1971)
10. *Bataljon je odlučio* (Zastava film. Srebrna medalja, Beograd, 1972)
11. *Ostrog* (1996)

III TV i Radio:

1. Vilijem Sarođan, *Moje srce je visoko u brđima* (TV drama, TV Beograd, 1969)
2. *Prvi garnizon* (Zastava film, 1976, jednočasovni TV film)
3. *Dnevnik julskih dana* (TV Titograd, 1977, jednočasovna dokumentarna emisija.)
4. *Trinaesti jul* (TV Titograd, 1983. Igrana serija od pet jednočasovnih epizoda)
5. *Nečiste sile* (Radio drama, Beograd III, 1968)
6. *Madagaskarci* (Radio drama, Beograd III, 1968)
7. *Zaklinjanja* (Radio drama, Beograd III, 1969)

IV Pozorišne predstave:

1. *Đavolov učenik* (diplomska predstava, Kragujevac, 1963)
2. *Gospoda Ministarka* (Kragujevac, 1964)
3. *Nušićeve male scene* (vlastita adaptacija, Titograd, 1965)
4. *Arsenik i stare čipke* (Titograd, 1965)
5. *Opasne vode* (Titograd, 1965)
6. *Hvalisavi vojnik* (Titograd, 1966)
7. *Priča severnog Bulevara* (Pozorišno igralište, Beograd, 1966)
8. *Tajna večera kod Složne braće* (Pozorišno igralište, 1967)
9. *Prepelica u fenjeru* (adaptacija Nušićevih tekstova – Teatar nacionalne drame, Beograd, 1968)

10. *Hjui* (Atelje 212, 1968.)
11. *Don Kihot i Sančo Pansa* (Beogradsko pozorište, 1969.)
12. *Jel' moguće drugovi da smo svi volovi* (Teatar nacionalne drame, Beograd, 1969)
13. *Ratna sreća* (adaptacija, Titograd, 1976)
14. *Vagon G* (adaptacija, Beogradsko dramsko, 1976)
15. *Tako već nikako* (scenski oratorijum, Kraljevački oktobar, 1977)

Pored ovog realizovao je niz scensko-muzičkih programa, radio drama, kulturnih manifestacija, prigodnih filmskih i scenskih ostvarenja.

V Filmska kritika i esejistika:

1. Niz tekstova objavljenih u kulturnom dodatku "Politike", u periodu između 1960-1963. Navodim neke značajnije: *Za novog filmskog dramaturga, Savremena filmska komedija, Dijalog u filmu.*
2. Tekstovi objavljuvani u "Filmskoj kulturi". Najznačajniji: *Film i poezija filmskog* (1963)
3. NIN (1965): *Savremena filmska dramaturgija*
4. Socijalizam (1968): *Pozorište i savremenost*
5. Na I programu Radio-Beograda i u "Narodnoj armiji", u periodu od 1959. do 1966. godine objavio preko 200 napisa, članaka i eseja o filmu.
6. Reprezentativna monografija Ostroga

VI Igrani filmovi:

1. *Svadba* (Filmski studio Titograd, Studio Dovženko, 1974. Festivali: Pula, Karlovi Vari, Niš, Vrnjačka Banja).
2. *Trinaesti juli* (Zeta film, 1982. Festivali: Karlovi Vari, Pula, Vrnjačka Banja, Niš).
3. *Ženidba i udadba* (RTS, 1997).
4. *Nikoljdan 1901.* (RTS, 1999).

VII Nagrade i priznanja:

1. Srebrna medalja, Beograd, 1970. (Film *Putevi hrabrosti*)
2. Srebrna medalja, Beograd, 1972. (Film *Bataljon je odlučio*)
3. I nagrada generalštaba JNA (Film *Prva pomoć*, 1966)
4. Prva nagrada generalštaba JNA (Film *Uzbuna je data*, 1967)
5. Prva nagrada publike za film *Sam* (Skoplje, 1971)
6. Srebrna Arena u Puli za scenario (Film *Svadba*, 1974)
7. Karlove Vari – Nagrada za najbolji antifašistički film (Film *Svadba*, 1974)
8. Trinaestojulska nagrada, 1974.

9. Nagrada za oslobođenje Danilovgrada (za ukupnu umetničku i društvenu aktivnost, 1977)
10. Plaketa grada Mostara za najgledaniji film u 1982. godini (Film *Trinaesti juli*)

Pomenuo bih neke od preko 60 studentskih filmova u kojima se u poslednjih desetak godina pojavljivao u ulozi profesora-mentora:

1. *Crna Gora* – april 1979. (Fakultet dramskih umetnosti, National Film School- Beackonsfield)
2. *Prva pozorišna predstava* (Dunav film)
3. *Neimar* (FDU – Inex-film)
4. *Slučaj Bogoljuba Savkovića Livca* (FDU –Inex)
5. *Zograf* (TV Skoplje – National Film School)
6. *Direktan prenos* (Art film – FDU)
7. *Gosti iz Gostilja* (FDU –Dunav film)
8. *Perat* (FDU –Dunav film)
9. *Mi nismo andjeli*
10. *Paket aranžman*

Beograd, 10. 09. 01.

Darko Bajić